

РОЗДІЛ 7

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 347.2

DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2019-4/23>

ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЮРИСДИКЦІЙНОЇ ФОРМИ ЗАХИСТУ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

LEGAL CHARACTERISTICS OF THE JURISDICTIONAL FORM OF PROTECTION OF SCIENTIFIC AND TECHNICAL INFORMATION

Башурин Н.Я., аспірант кафедри цивільного права
Навчально-науковий юридичний інститут

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

У статті йдеться про те, що в нинішніх умовах розвитку суспільства, науки і техніки та проникнення інформаційних технологій у практично всі сфери життя приватних осіб і держави науково-технічна інформація набуває важливого значення. Це і є причиною того, що науково-технічна інформація набуває надзвичайної цінності науково-технічної інформації у цивільних правовідносинах, а тому потребує якісної правової охорони і захисту у разі порушення прав на неї.

Автор у своєму дослідженні здійснює аналіз дефініції поняття «науково-технічна інформація», що міститься у законодавстві і в теорії права. Визначивши специфіку вказаного поняття, автор розглядає ряд доктринальних визначень поняття «форма захисту», що є основою для подальшого дослідження безпосередньо юрисдикційної форми захисту науково-технічної інформації.

До спеціального порядку юрисдикційної форми захисту науково-технічної інформації, крім вже наявних в законодавстві заходів, автор у своєму дослідженні пропонує відносити і захист в третейських судах, захист за допомогою медіації, консиліації, міні-судів та інших альтернативних способів вирішення спорів, що залучають третю незалежну сторону до вирішення конфлікту. Сьогодні усі ці форми захисту в Україні застосовуються не так часто, проте практика їх застосування в зарубіжних країнах вказує на їхню ефективність і зручність.

Окрім того, автор розглядає у статті різноманітні порядки і способи захисту науково-технічної інформації у межах юрисдикційної форми і специфічні особливості, переваги й недоліки застосування кожного з них в юридичній практиці.

У дослідженні здійснено аналіз судових спорів щодо порушення прав на науково-технічну інформацію, які розглядалися в суді. Як виявилось, найбільш проблемним питанням під час вирішення подібних справ є доказування.

У статті стверджується, що сьогодні є необхідність у закріпленні на законодавчому рівні норм, що безпосередньо передбачають поруч з неюрисдикційною формою захисту прав на науково-технічну інформацію юрисдикційну з усіма її спеціальними процедурами захисту порушеного права на науково-технічну інформацію задля максимально якісного та ефективного застосування таких норм у практиці захисту даного виду інформації.

Ключові слова: науково-технічна інформація, форми захисту науково-технічної інформації, юрисдикційна форма захисту, механізм захисту прав на науково-технічну інформацію.

The article deals with the fact that in the current conditions of development of society, science and technology and the penetration of information technologies in all spheres of life of individuals and of the state, scientific and technical information becomes very important. This is the reason of that fact, that scientific and technical information acquires the extraordinary value in civil relations, and therefore requires quality legal protection in cases of violation of its rights.

The author analyzes the definition of the term "scientific and technical information" contained in law and theory of law. Hence, defining the specificity of this concept, the author examines a number of doctrinal definitions of the concept of "form of protection", which is the basis for further study directly jurisdictional form of protection of scientific and technical information.

To the special order of jurisdictional form of protection of scientific and technical information, in addition to the measures already existing in the legislation, the author in his research offers its protection in arbitration courts, protection through mediation, consolidation, mini-courts and other alternative ways of solving disputes involving a third independent party before the conflict is resolved. At present, all these forms of protection are not often used in Ukraine, but the practice of their application in foreign countries indicates their effectiveness and convenience.

In addition, the author discovers the various ways and ways of protecting scientific and technical information within the jurisdiction and the specific features, advantages and disadvantages of applying each of them in legal practice.

The author analyzes the litigation over the violation of the right to scientific and technical information that was considered in court. As it turned out, the most problematic issue in resolving such cases is proof.

The article argues that today there is a need to consolidate at the legislative level rules that directly provide along with non-jurisdictional form of protection of the right to scientific and technical information, jurisdictional form with all its special procedures for the protection of the infringed right to scientific and technical information for the highest quality and effective application such rules in the practice of protecting this type of information.

Key words: scientific and technical information, forms of protection of scientific and technical information, jurisdictional form of protection, mechanism of protection of rights to scientific and technical information.

Постановка проблеми. На цей час інформація, в тому числі науково-технічна, є рушійною силою наукового та технічного прогресу суспільства. І, власне, у зв'язку з тим, що така інформація має особливу цінність і має здатність приносити матеріальну вигоду її автору, вона потребує максимально якісної охорони та правового механізму її захисту.

На сучасному етапі спеціальні способи захисту науково-технічної інформації знаходяться на етапі формування у правовій науці, натомість за законодавством в разі порушення прав даного виду інформації застосовуються загальні способи і форми її захисту. Проте практика захисту прав на науково-технічну інформацію дає під-

стави для того, аби визнати, що однозначно є потреба в дослідженні наявних сьогодні форм захисту і визначення доцільності їх застосування, а також у розробці і законодавчому закріпленні якісного та ефективного механізму захисту прав на неї.

Отже, вважаємо за необхідне дослідити юрисдикційну форму захисту науково-технічної інформації як одну із доступних сьогодні за законодавством України про інформацію та об'єкти права інтелектуальної власності. Також потрібно переглянути необхідність в правовому закріпленні форм захисту, зокрема юрисдикційної, у Законі України «Про науково-технічну інформацію».

Аналіз останніх досліджень і публікацій із даної теми. Питання захисту об'єктів права інтелектуальної власності, а значить і науково-технічної інформації, ефективності юрисдикційної форми захисту прав на науково-технічну інформацію як на вид інформації чи об'єкт права інтелектуальної власності, є предметом наукових досліджень І.Я. Бабєцької, О.В. Кохановської, Г.О. Ульянової, С.С. Драганова, Г.М. Грабовської, О.П. Орлюк, О.О. Штефан, О.О. Панасюк та багатьох інших.

Мета статті. Під час аналізу і дослідження наукових позицій та положень нормативно-правових актів, в яких йдеться про юрисдикційну форму захисту науково-технічної інформації, вважаємо за необхідне розкрити поняття юрисдикційної форми захисту науково-технічної інформації та проаналізувати її, визначити переваги та недоліки різних процедур цієї форми захисту, а також на основі проведеного аналізу запропонувати можливе вдосконалення правового регулювання в сфері досліджуваного питання.

Виклад основного матеріалу. Перш за все слід визначити, що відповідно до Закону України «Про науково-технічну інформацію» такою інформацією є будь-які відомості та/або дані про вітчизняні та зарубіжні досягнення науки, техніки і виробництва, одержані в ході науково-дослідної, дослідно-конструкторської, проектно-технологічної, виробничої та громадської діяльності, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді [14].

Даний вид інформації за своєю суттю є результатом інтелектуальної та творчої праці (оскільки відображає досягнення), тому захищається як об'єкт авторського права: з моменту створення, тобто з моменту надання їй певної форми, фіксації, з моменту її формулювання і висловлення. Також можна отримати авторське свідоцтво, зареєструвати результати науково-дослідної, дослідно-конструкторської, проектно-технологічної та іншої науково-технічної діяльності. У разі якщо фінансування такої діяльності здійснювалося з державного бюджету, така реєстрація, облік є обов'язковими відповідно до Закону України «Про науково-технічну інформацію».

Для захисту, визнання результатів дослідження науково-технічною інформацією вона має бути новою, як і інші об'єкти, що охороняються авторським правом. Проте поняття «нове» означає «не повинне бути копією іншого» [18].

Оскільки метою нашого дослідження є правовий аналіз і характеристика юрисдикційної форми захисту науково-технічної інформації, для початку слід зрозуміти, що ж таке «форма захисту».

На думку В.В. Бутнева, формою захисту є «комплекс погоджених організаційних заходів щодо захисту суб'єктивних прав, що протікають у рамках єдиного правового режиму». В.В. Дунаєв форму захисту цивільних прав трактує як «дії, засновані на нормі права або договорі, що протікають або у рамках правової процедури, або без неї, спрямовані на попередження, припинення порушення прав і їх відновлення, здійснювані спеціальним юрисдикційним органом або самим правовласником». Інші науковці під формою захисту вбачають «визначений порядок захисту прав та інтересів, що здійснюється тим

чи іншим юрисдикційним органом, залежно від його природи» [1, с. 45]. Також є думка, що формою захисту прав є внутрішньо погоджений комплекс організаційних заходів захисту прав та охоронюваних законом інтересів [6].

Проаналізувавши вищевказані наукові позиції, під формою захисту науково-технічної інформації можемо розуміти внутрішньо погоджений комплекс заснованих на нормі права чи договорі організаційних та інших заходів захисту прав на науково-технічну інформацію та інтересів, пов'язаних з такою інформацією, які здійснюються в рамках єдиного типу процедур, що узгоджені спільною метою, спрямовані на попередження, припинення порушення прав і їх відновлення, здійснювані спеціальним юрисдикційним органом або самим правовласником.

Як відомо, виділяють дві форми захисту науково-технічної інформації: неюрисдикційну і юрисдикційну. Щодо розуміння безпосередньо юрисдикційної форми захисту склалася доволі однозначна позиція науковців, зокрема і цивілістів, проте вважаємо, що варто наголосити на окремих аспектах.

Так, Г.О. Ульянова вказує, що юрисдикційна форма захисту передбачає звернення автора за захистом прав до органів державної влади [21]. Підтримуємо О.О. Панасюк, що основний зміст юрисдикційної форми захисту складає діяльність спеціальних суб'єктів: державних та/або недержавних органів [11, с. 760]. Також вважаємо, що оскільки виділяють дві форми (неюрисдикційну і юрисдикційну), і перша включає всі порядки захисту, що використовуються суб'єктом самостійно, то до юрисдикційної форми варто віднести і порядок захисту за допомогою різних організацій, спілок тощо.

Через те, що юрисдикційна форма включає діяльність різних органів та організацій, які мають свою специфіку діяльності, цю форму поділяють на загальний (судовий) та спеціальний (позасудовий) захист [11, с. 760], або, як їх ще називають, – порядки захисту.

Розглянемо можливості спеціального (позасудового) порядку захисту. Вважаємо, що до нього варто відносити захист прав на науково-технічну інформацію за допомогою органів місцевого самоврядування, нотаріусів, вищого органу по відношенню до відповідача, низки державних органів: Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства освіти і науки України, Державної фіскальної служби України, Антимонопольного комітету України, Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини тощо. У деяких із перелічених вище органах створено спеціальні підрозділи, які займаються саме питаннями, пов'язаними із захистом прав інтелектуальної власності [9]. Засобом захисту в цьому випадку є скарга чи заява, порядок подання і розгляду яких регламентується Законом України «Про звернення громадян».

Так, наприклад, Державна фіскальна служба України забезпечує контроль за переміщенням через митний кордон України товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, реєстрація таких товарів, а також здійснення комплексу передбачених законодавством заходів щодо недопущення переміщення через митний кордон України товарів, виготовлених з порушенням прав інтелектуальної власності; податкові органи здійснюють заходи з вилучення та знищення примірників контрафактної продукції, що сприяє забезпеченню захисту прав інтелектуальної власності, зокрема, авторських і суміжних прав на аудіо- та відеопродукцію; Антимонопольний комітет України забезпечує захист інтересів суб'єктів підприємництва від недобросовісної конкуренції, зокрема, пов'язаної з неправомірним використанням об'єктів права інтелектуальної власності; Міністерство освіти і науки України слідкує за додержанням прав інтелектуальної власності в навчально-науковій сфері [7].

Також до спеціального порядку захисту варто відносити і захист за допомогою звернення до окремих суб'єктів приватного права: ЗМІ, редакцій наукових видань, професійних творчих об'єднань, наукових діячів, громадських спілок тощо [21]. Також на деяких сайтах, що висвітлюють науково-технічну інформацію, передбачено окрему можливість звернутися до адміністратора із вказівкою, що той чи інший текст є плагіатом, та вимагати припинення порушення.

Щодо нотаріальної форми захисту, то нотаріуси здійснюють діяльність щодо охорони права від порушень, надаючи нотаріальним документам безспірний характер [12], вживають заходів щодо охорони спадкового майна та управління спадщиною, посвідчують час пред'явлення документів, передають заяви фізичних та юридичних осіб іншим фізичним та юридичним особам та вчиняють виконавчі написи [15].

Варто зауважити, що спільними ознаками під час захисту прав за допомогою вказаних органів є те, що у випадках, передбачених законом, державні органи або органи місцевого самоврядування «можуть без виклику зацікавлених осіб <...> ухвалити рішення щодо відновлення порушеного права або про усунення юридичних невизначеностей». При цьому процедура є визначеною та проводиться протягом невеликого проміжку часу, не потребує великих фінансових затрат, рішення може бути оскаржене в судовому порядку [12].

До недоліків захисту прав у вищеперерахованих органах відносять непристосованість до вирішення складних спорів і можливість відомчого впливу [4, с. 161], неконтрольованість процесу сторонами, обмежена сфера питань, що може вирішуватися тим чи іншим органом, погіршення відносин між сторонами.

Також Г.О. Ульянова запропонувала розрізнити за суб'єктом, який здійснює заходи з виявлення та припинення порушення та правових наслідків таких дій, наступні види цивільно-правового захисту: «1) безпосередній, який здійснюється творцем або його правонаступниками; 2) опосередкований, що здійснюється уповноваженими суб'єктами без відома автора і спрямований переважно на недопущення порушення вимог законодавства у сфері наукової діяльності» [21]. Вважаємо, що до спеціального порядку захисту не варто відносити опосередкований захист, оскільки він не передбачає застосування способів цивільно-правового захисту, спрямований на припинення порушення, не виконує основну функцію цивільного права – компенсаційну.

До спеціального порядку юрисдикційної форми захисту науково-технічної інформації, крім вказаних вище заходів, пропонуємо відносити і захист в третейських судах, захист за допомогою медіації, консиліації, міні-судів та інших альтернативних способів вирішення спорів, що залучають третю незалежну сторону до вирішення конфлікту.

Третейські суди можуть розглядати спори щодо прав інтелектуальної власності у відповідності до однойменного закону України, якщо вони мали б розглядатися в суді загальної юрисдикції [16]. Щодо спорів, які належать до юрисдикції господарського суду, то вони не можуть бути переданими сторонами на вирішення третейського суду або міжнародного комерційного арбітражу відповідно до ст. 22 Господарського процесуального кодексу України [3].

Хоча такий порядок захисту обирають не дуже багато осіб, можна виділити доволі багато його переваг: швидкість процедури, визначений порядок, можливість швидкого вирішення кожної сторони, мінімізації затрат, під час розгляду справи третейський суддя намагається запропонувати сторонам конфлікту компроміс, прийняти справедливе та розумне для двох сторін рішення [10]. До недоліків відносять затратність процесу (хоча і меншу, порівняно з судовим процесом), непопулярність [4, с. 161].

Хоча медіація є доволі новою для України, в світі вона є поширеним методом вирішення конфліктів. Під медіацією розуміють «метод вирішення спорів із залученням посередника (медіатора), який допомагає сторонам конфлікту налагодити процес комунікації і проаналізувати конфліктну ситуацію таким чином, щоб вони самі змогли обрати той варіант рішення, який би задовольняв інтереси і потреби усіх учасників конфлікту» [10].

До переваг медіації як альтернативного методу вирішення спорів відносять низьку вартість процесу, можливість впливати на процедуру та результат, конфіденційність процедур, можливість збереження або відновлення ділових взаємин з партнерами, можливість запобігти виникненню подібних конфліктів у майбутньому; у разі позитивного результату медіації – економія часу, ефективність як результат компромісного рішення [23, с. 180]. Перевагою медіації є і те, що сторони доходять згоди самі – медіатор (на відміну від консиліатора) не приймає рішення за них.

До недоліків медіації варто віднести можливість маніпуляції стороною спору, добровільність виконання рішення, ризик недосягнення згоди, що призводить до відсутності вирішення конфлікту / спору, відсутність законодавчого регулювання і, як наслідок, відсутність порядку, вимог до медіатора, контролю за їх діяльністю, неможливість завчасно дізнатися рівень знань медіатора та інші організаційні питання.

До переваг інших альтернативних методів розв'язання спорів (наприклад, міні-суду, модерації, консиліації) належать:

- добровільність участі сторін у відповідному процесі;
- можливість самостійного вибору сторонами нейтральної третьої особи для вирішення конфлікту з огляду на досвід, компетенцію, професійні навички тощо;
- рівність та контроль кожної зі сторін над процедурою розгляду;
- ширші можливості для досягнення прийнятного результату, сторони самостійно визначають предмет спору, коло обговорюваних ними питань;
- зниження матеріальних витрат одночасно з виграшем у часі;
- конфіденційність процедури (інформація щодо вирішення спору є конфіденційною, якщо сторони не домовилися про інше);
- зменшення емоційного напруження від очікування результату (застосування альтернативних способів вирішення спорів надає можливість сторонам впливати на рішення, що приймається у справі);
- сприяння збереженню добрих ділових відносин з партнером, з яким виник конфлікт, та збереженню власної репутації [5, с. 121].

До недоліків варто віднести відсутність правового регулювання, процедури, питання закріплення результату та виконання рішення.

Щодо спеціального порядку захисту не варто забувати і те, що відповідно до статті 55 Конституції України «кожен має право після використання всіх національних засобів юридичного захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна». Так, Всесвітня організація інтелектуальної власності пропонує альтернативу, що полягає у зверненні до їх Центру арбітражу та посередництва, в якому «близько 750 посередників або арбітрів із 66 країн можуть виконати процедуру врегулювання спірних питань згідно з правилами ВОІВ будь-якою мовою, в будь-якій країні, згідно з її законодавством». Цікавим є і те, що за допомогою онлайн-системи сторонам конфлікту навіть не обов'язково фізично бути присутніми в місці розгляду спору, що своєю чергою прискорює процедуру вирішення спору і робить її дешевшою [7].

Варто зауважити, що найважливіше, що потрібно під час захисту прав на науково-технічну інформацію – виконання рішення, найкраще забезпечується в процесі захисту прав у судовому порядку. Тому перейдемо до аналізу загального порядку захисту юрисдикційної форми.

Відповідно до ст. 55 Конституції України права і свободи людини і громадянина захищаються судом; кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб [8].

Відповідно до ст. 31 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів» у системі судоустрою діють вищі спеціалізовані суди як суди першої та апеляційної інстанції з розгляду окремих категорій справ, одним з яких є Вищий суд з питань інтелектуальної власності (що мало б вирішити питання компетентності суддів під час вирішення спорів щодо прав інтелектуальної власності). Так, частиною 2 ст. 20 Господарського процесуального кодексу України передбачено перелік спорів, які належать до юрисдикції Вищого суду з питань інтелектуальної власності [17].

Проте відповідно до п. 16 Розділу XI «Перехідні положення» Господарського процесуального кодексу України «до початку роботи Вищого суду з питань інтелектуальної власності справи щодо прав інтелектуальної власності розглядаються за правилами, що діють після набрання чинності цією редакцією Кодексу, судами відповідно до правил юрисдикції (підвідомості, підсудності), які діяли до набрання чинності цією редакцією Кодексу» [3].

Отже, захист прав на науково-технічну інформацію здійснюється судами загальної юрисдикції у порядку цивільного провадження (можна обрати загальні способи захисту, передбачені статтею 16 ЦК України, а також спеціальні способи захисту за статтею 432 ЦК України) та господарськими судами, залежно від суб'єктного складу [11, с. 159].

Аналізуючи нечисленні спори щодо порушення прав на науково-технічну інформацію, які розглядалися в суді, бачимо, що найбільш проблемним питанням є доказування. Так, у справі № 22-ц/778/353/14 позов задоволено частково, оскільки позивач довів порушення свого права лише у межах плагіату з монографії до статті [1, с. 46].

Також частково задоволено позов у справі № 0825/9634/2012, де плагіатом визнали текст статті ОСОБА_4 Оцінка формул для розрахунку розширення в калібрах за експериментальними даними, опублікованої в журналі *Металургія*, випуск №10, Донецьк, ДонНТУ, 2008 рік, та зобов'язали опублікувати повідомлення про те, що у цій статті містяться ознаки плагіату монографії потерпілого. Проте відмовлено у задоволенні інших вимог, оскільки під час створення навчального посібника ОСОБА_4 не було використано підручник ОСОБА_9, а також наукові праці ОСОБА_8, ОСОБА_6 [2].

Щодо реформи, то Вищий суд з питань інтелектуальної власності розпочне свою роботу з дня, наступного за днем опублікування Головою Вищого суду з питань інтелектуальної власності в газеті «Голос України» повідомлення про початок роботи Вищого суду з питань інтелектуальної власності (п. 15 Розділу XI «Перехідні положення» ГПК України); розглядатиме справи в порядку, передбаченому ГПК України (ст. 3 ГПК України), колегією суддів у складі трьох суддів (ст. 33 ГПК України); діятиме як суд першої інстанції (ст. 24 ГПК України) та матиме у своєму складі Апеляційну палату, яка переглядатиме в апеляційному порядку судові рішення, ухвалені Вищим судом з питань інтелектуальної власності як судом першої інстанції (ст. 25) [3].

Відповідно до ст. 37 ЗУ «Про судоустрій та статус суддів» «у Касаційному господарському суді обов'язково створюються окремі палати для розгляду справ щодо захисту прав інтелектуальної власності, а також пов'язаних з антимонопольним та конкурентним законодавством» [17].

У разі захисту прав науково-технічної інформації потерпіла особа отримує наступні переваги: для розгляду справи не потрібна згода іншої сторони спору; обставини справи досліджуються в спеціальному порядку, що гарантує максимальне дослідження всіх аспектів; обґрунтованість та обов'язковість до виконання рішення; можливість оскарження судового рішення в порядку апеляції, касації чи його перегляд за новоявленими чи винятковими обставинами; захист здійснюють неупереджені судді; у розгляді справи беруть активну участь сторони спору й інші заінтересовані особи [4, с. 160]; а головне – для примусового виконання рішення потрібно лише звернутися до виконавця та пред'явити виконавчий документ. Питання щодо компетенції суддів має бути вирішено з моменту початку роботи Вищого суду з питань інтелектуальної власності.

При цьому залишається низка проблемних питань, які є недоліками загального порядку захисту юрисдикційної форми: велика завантаженість судів; недостатню кількість фахівців у даній галузі права [23, с. 180]; затрати часу, коштів; відсутність гарантії задоволення позову (можна приблизно розрахувати результат); тяжкість процесу збору доказів, які можуть підтвердити чи спростувати наявність факту порушення права інтелектуальної власності; відсутність чітко визначеного механізму відшкодування збитків і методику розрахунку збитків; проблема у виявленні джерела порушення прав інтелектуальної власності [6], а значить у визначенні особи відповідача; неможливість обрати конкретного суддю; неможливість вплинути на результат розгляду справи та обмеженість впливу на процедуру розгляду, коло вимог, що розглядаються; високе емоційне напруження та погіршення чи розірвання ділових відносин.

Висновки. Формою захисту науково-технічної інформації є внутрішньо погоджений комплекс заснованих на нормі права чи договорі організаційних та інших заходів захисту прав на науково-технічну інформацію та інтересів, пов'язаних з такою інформацією, які здійснюються в рамках єдиного типу процедур, що узгоджені спільною метою, спрямовані на попередження, припинення порушення прав і їх відновлення, здійснювані спеціальним юрисдикційним органом або самим правовласником.

Загалом сьогодні існують дві основні форми захисту: юрисдикційна (судова або загальна та спеціальна) та неюрисдикційна. Критерієм поділу цих форм передусім є суб'єкт, який здійснює дії щодо захисту порушених прав. Юрисдикційна форма захисту є доволі поширеною у практиці захисту прав на науково-технічну інформацію та означає звернення особи, право якої порушено, до відповідних органів державної влади чи інших організацій задля захисту порушеного права на науково-технічну інформацію. У зв'язку з тим, що юрисдикційна форма включає діяльність різних органів та організацій, які мають свою специфіку діяльності, цю форму поділяють на загальний (судовий) та спеціальний (позасудовий) захист.

Вважаємо за необхідне закріпити у законодавстві про науково-технічну інформацію норми, що безпосередньо передбачають поруч з неюрисдикційною формою захисту юрисдикційну з усіма її спеціальними процедурами захисту порушеного права на науково-технічну інформацію задля максимально якісного та ефективного застосування таких норм у практиці захисту такого цінного виду інформації.

ЛІТЕРАТУРА

- Бігняк О. Захист корпоративних прав: співвідношення категорій «форми захисту», «способи захисту» та «засоби захисту» (сучасні погляди та концепції). *Юридичний вісник*. 2013. № 2. Ст. 43–48. URL: http://www.yurvisnyk.in.ua/v2_2013/07.pdf
- Васильєв С.В. Цивільний процес України: навчальний посібник. 2010. URL: <https://bit.ly/2HNDNuU5>.
- Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 № 1798-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 6. Ст. 56.

4. Гринько Р.В. Заходи оперативного впливу та способи самозахисту: порівняльно-правовий аналіз. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2014. № 9–2. том 1. Ст. 159–162. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2014_9-2%281%29_45.
5. Гумера О. Захист прав інтелектуальної власності в Україні: пошук шляхів вдосконалення. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2014. № 6. Ст. 118-125. URL: http://indiiv.org.ua/Files2/2014_6/15.pdf.
6. Інтелектуальна власність : навчальний посібник для студ. вищих навч. закладів / В.М. Боковня, В.І. Василенко, Б.М. Гук, В.А. Іващенко, Ю.С. Кононенко, С.В. Корновенко, О.А. Кульбашна, О.М. Тараненко, С.М. Тараненко, С. В. Тростіна. Черкаси: Чабаненко Ю.А. 2014. 452 с. URL: http://eprints.cdu.edu.ua/435/1/Posybnuk_IW_%281%29.pdf.
7. Інтелектуальна власність : навчальний посібник / Під ред. В.П. Мартинюка. Тернопіль : THEU, 2015. 360 с. URL: https://pidruchniki.com/91244/pravo/zahist_prav_intelektualnoyi_vlasnosti.
8. Конституція України: від 28 червня 1996 року № 256к/96-вр. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/>.
9. Курс лекцій Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». URL: <http://users.kpi.kharkov.ua/pravo/iv/19.html>.
10. П'янова Я.В. Судовий захист майнових цивільних прав : дис. ... канд. Наук : 12.00.03. Харків, 2009. 224 с.
11. Панасюк О.О. Поняття та класифікація форм захисту авторських прав. *Форум права*. 2013. № 1. С. 758–762.
12. Право інтелектуальної власності: акад. курс : підруч. для студ. вищих навч. закладів / О.П. Орлюк, Г.О. Андрощук, О.Б. Бутнік-Сіверський та ін.; За ред. О.П. Орлюк, О.Д. Святоцького. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре». 2007. 696 с. URL: <https://bit.ly/2c3iHQG>.
13. Про альтернативне вирішення спорів. *Український центр медіації*. URL: <https://ukmediation.com.ua/ua/korysna-informatsiia/pro-alternatyvne-vyrishennia-sporiv>.
14. Про науково-технічну інформацію: Закон України від 25.06.1993 № 3322-XII. *Відомості Верховної Ради України*, 1993, N 33, ст. 345.
15. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 № 3425-XII. *Відомості Верховної Ради України*, 1993, N 39, ст.383
16. Про третейські суди: Закон України від 11.05.2004 № 1701-IV. *Відомості Верховної Ради України*, 2004, № 35, ст. 412.
17. Про судову систему і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. *Відомості Верховної Ради*, 2016, № 31, ст. 545
18. Рекомендації щодо вибору способів правової охорони та захисту прав на об'єкти авторського права і відповідні об'єкти права промислової власності: *офіційний веб-сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України*. URL: <https://bit.ly/2W8ZbuV>.
19. Рішення Апеляційного суду запорізької області у справі № 22-ц/778/353/14 від 28.01.2014. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/36847181>.
20. Рішення Хортицького районного суду м. Запоріжжя № 0825/9634/2012 від 3 грудня 2013 року. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/35812667>.
21. Ульянова Г.О. Методологічні проблеми цивільно-правового захисту прав інтелектуальної власності від плагіату: дис. канд. на здоб. наук. ступ. доктора юридичних наук : 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес ; сімейне право ; міжнародне приватне право. Одеса. 2015. 433 с. URL: <https://bit.ly/2JBhS3H>.
22. Цивільний кодекс України від 16.01.2003. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40. Ст. 356.
23. Шевчук Н.В. Самозахист як спосіб захисту прав інтелектуальної власності. *Малий і середній бізнес (право, держава, економіка)*. 2009. № 3–4. Ст. 179–181.

УДК 342.721

DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2019-4/24>

ЗАКОНОДАВСТВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ

LEGISLATION OF THE EUROPEAN UNION IN THE PERSONAL DATA PROTECTION

Бойко А.М., аспірант кафедри адміністративного права
юридичного факультету

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

У статті висвітлюються основні нормативно-правові акти, які в Європейському Союзі регулюють порядок збору, обробки та використання персональних даних, їх назви, основні характеристики та сфери регулювання правових відносин. У статті наявне визначення поняття «персональні дані» як із наукової точки зору, так і відповідно до чинного законодавства. Також у статті зазначено визначення поняття «захист персональних даних» та наведено перелік національних нормативно-правових актів, які регулюють відповідні правовідносини. Визначено, що правовідносини у сфері збору, обробки, використання та захисту персональних даних регулюють такі міжнародні нормативно-правові акти, як Лісабонський договір, Хартія основних прав Європейського Союзу, Загальна декларація прав людини Організації Об'єднаних Націй, Загальний Регламент захисту даних тощо. Стаття містить аналіз основних положень нормативно-правових актів, принципів та гарантій у контексті захисту персональних даних держав-членів Європейського Союзу та основних положень, які безпосередньо регулюють порядок збору, обробки та використання персональних даних. Стаття містить характеристику нового Загального Регламенту захисту даних Європейського Союзу у відповідній сфері від 25 травня 2018 р. (General Data Protection Regulation).

У статті надано характеристику реформ щодо захисту персональних даних, запроваджених у 2012 р., завдяки яким Європейський Союз заклав курс на зміну Директиви про захист персональних даних, підготовку нової Генеральної Директиви у сфері забезпечення захисту даних у контексті правоохоронного та судового співробітництва.

Визначено Загальний регламент захисту даних (GDPR) як такий, що досить широко окреслює персональні дані особи, на які поширюється його дія, адже до таких даних належать: ім'я, ідентифікаційний номер, дані про місцезнаходження (інтернет-ідентифікатори, надані пристроєм чи додатку; IP-адреси, cookies або інші ідентифікатори пристроїв; ідентифікатори, за місцезнаходженням яких може бути ідентифікована конкретна особа), а також один чи більше чинників, які характеризують фізичну, фізіологічну, генетичну, психічну, економічну, культурну або соціальну ідентичність цієї фізичної особи.

Ключові слова: персональні дані, законодавство ЄС у сфері захисту персональних даних, захист персональних даних в ЄС, Регламент захисту персональних даних в ЄС.